

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН СУДЬЯЛАР
КОЛЛЕГИЯСЫНЫН
АНЫКТАМАСЫ**

Максатбек Буржуевич Касымбеков, Тажикан Нурмаматовна
Сатымкулованын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан
баш тартуу жөнүндө

2020-жылдын 3-апрели

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын төмөнкү курамы: М.Р. Бобукеева, К.Дж. Кыдырбаев, А.О. Нарынбекова сот отурумунун катчысы С.А. Джолгокпаеванын катышуусу менен М.Б. Касымбеков, Т.Н. Сатымкулованын өтүнүчүн карап чыгып, төмөнкүлөрдү

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2020-жылдын 25-февралында М.Б. Касымбеков, Т.Н. Сатымкулованын Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 19-беренесин (Судьяны четтетүү) Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнө, 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Кайрылуучулардын өтүнүчүнөн келип чыккандай, доогерлер Т. Сасыков жана Т.Н. Сатымкулова жоопкерлер А. Батыркулов жана М. Атамбековага карата Т. Сасыков менен А. Батыркуловдун ортосундагы Сузак районунун Кыз-Кол айыл аймагынын Кыз-Кол айылында жайгашкан турак жайы боюнча 2014-жылдын 6-майында түзүлгөн сатуу-сатып алуу

келишимин жараксыз деп таануу жөнүндө доо арыз менен сотко кайрылышкан.

Сузак райондук сотунун 2017-жылдын 27-сентябрындагы чечими менен жогоруда аталган келишим жараксыз деп таанылган. Ал эми Жалал-Абад областтык соту 2018-жылдын 17-январында Сузак райондук сотунун жогоруда көрсөтүлгөн чечимин жокко чыгарып, жаңы чечим кабыл алып, доо арызды канааттандыруусуз калтырган. Доогерлерден мамлекеттин пайдасына 344 650 (үч жүз кырк төрт миң алты жүз элүү) сом мамлекеттик алым өндүрүлгөн.

Доогерлер бул чечим менен макул болбостон, 350 (үч жүз элүү) сом мамлекеттик алым төлөп, кассациялык арыз менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна кайрылышкан. Бирок, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту өзүнүн 2018-жылдын 28-февралындагы аныктамасы менен мамлекеттик алым төлөнбөгөндүгүнө байланыштуу кассациялык арызды кайтарып берген.

Доогерлер 115 000 (жүз он беш миң) сом өлчөмүндөгү мамлекеттик алымды төлөөгө мүмкүнчүлүгү болбогондугуна байланыштуу, материалдык абалынын начарлыгын далилдеп, мамлекеттик алымдан бошотуу жөнүндө, мамлекеттик алымды төлөөнүн мөөнөтүн жылдыруу же созуу жөнүндө, 4350 (төрт миң үч жүз элүү) сом өлчөмүндөгү мамлекеттик алымды төлөп, мамлекеттик алымды жарым-жартылай төлөө, мөөнөтүн жылдыруу же созуу жөнүндө өтүнмөлөрүн тиркеп, бир нече ирэт кассациялык арыз менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна кайрылышкан. Бирок, жогоруда аталган арыздар канааттандыруусуз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2019-жылдын 16-январындагы чечиминин негизинде мамлекеттик алымдар боюнча өзгөртүүлөр киргизилип, мамлекеттик алымдын ченемдери азайганына байланыштуу, доогерлер мамлекеттик алымды толук түрдө, аны 28 000 (жыйырма сегиз миң) сом өлчөмүндө төлөп, кассациялык даттануу берүү мөөнөтүн калыбына келтирүү жөнүндө

өтүнүчүн тиркеп, кайрадан Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна кассациялык арыз менен кайрылышкан.

Бирок, кайрылуу субъектилеринин пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту өзүнүн 2019-жылдын 25-сентябрдагы аныктамасы менен негизсиз жана мыйзамсыз түрдө кассациялык даттануу берүү мөөнөтүн калыбына келтирүү жөнүндө өтүнүчтү канаттандыруусуз калтырган.

Арыздануучулардын айтымында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары ишти кароодо соттук отурумду формалдык түрдө өткөргөн. Анткени, сот отуруму мамлекеттик тилде өткөн, ал эми соттук коллегиянын курамындагы судья М.П. Мельникова мамлекеттик тилди билбегендиги анык. Соттун аныктамасында формалдык түрдө котормочу көрсөтүлгөн.

Өз жүйөлөрүнө далил катары, кайрылуу субъектилери Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 10-беренесинин 2-бөлүгүн көрсөтүшкөн, ага ылайык, сот объективдүүлүктү жана калыстыкты сактоо менен процессти жетектөөнү жүзөгө ашыра тургандыгы көрсөтүлөт.

Андан тышкары, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 368-беренесинин 1-бөлүгүндө процесстик укуктун нормаларын олуттуу бузууларга байланыштуу биринчи жана апелляциялык инстанциядагы соттордун актылары аталган кодекстин 341-беренесинде каралган негиздер боюнча жокко чыгарылууга жатат. Аталган кодекстин 341-беренесинин 1-бөлүгүнүн 1-пунктунда иш сот тарабынан мыйзамсыз курамда каралса, чечим жокко чыгарылаары көрсөтүлгөн деп белгилешет арыздануучулар.

Судьяны четтетүүнүн негиздери Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 19-беренесинде каралган, бирок кайрылуу субъектилеринин пикири боюнча берилген негиздердин арасында, тилди билбеген судьяны четтетүү каралган эмес.

Андыктан, арыздануучулардын пикири боюнча, апелляциялык жана кассациялык сот инстанцияларында соттун курамына тилди билбеген судья кошулуп, формалдык түрдө соттун курамы түзүлүп, анын кесепетинен туура эмес чечим чыгуусуна шарт түзүлүшү мүмкүн, анын жыйынтыгында адамдардын жана жарандардын конституциялык укуктары бузулуп жатат. Ушуга байланыштуу, арыздануучулардын пикири боюнча, даттанылып жаткан ченемге өзгөртүү жана толуктоо киргизүү зарыл.

Кайрылуу субъекттери жогоруда баяндалган жүйөлөрдүн негизинде Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 19-беренесин конституциялуу эмес деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы кайрылууну жана ага тиркелген материалдарды изилдеп чыгып, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүнүн негизинде текшерүү жүргүзгөн судья М.Р. Бобукееванын маалыматын угуп, төмөнкү тыянакка келди.

Конституциялык контролдун укуктук маңызы болуп, конституциялык принциптерге жана орнотмолорго каршы коомдук мамилелерди укуктук жөнгө салууну тастыктаган укуктук мүнөздөгү ынандыруучу жүйөлөрдүн болуусунда ченемдик укуктук актылардын же алардын бөлүктөрүнүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына ылайык келүүсүн текшерүү саналат.

Ушуга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамда Конституциялык палатага болгон кайрылууну тариздөөгө жана арыздануучу койгон маселе боюнча анын көз карашын негиздөөгө болгон бир катар талаптар караштырылган (20, 24, 25 жана 28-беренелер).

Жогоруда аталган конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинин 3-бөлүгүнүн 9-пунктуна ылайык арыздануучу өз кайрылуусунда ал койгон маселе боюнча көз карашын жана Кыргыз Республикасынын

Конституциясынын тиешелү ченемдерине шилтеме келтирүү менен анын укуктук негиздемесин көрсөтүүгө милдеттүү. Бул талап арыздануучунун жүйөлөрү фактологиялык эмес, укуктук мүнөздө болуп, конституциялык орнотмолор менен тутумдук байланышта туруп, жана аны менен талашылып жаткан укук ченеминин жөнгө салуучулук таасиринин конституциялуулугунда анык күмөндүүлүктү пайда кылышы керек дегенди билдирет.

Ал эми М.Б. Касымбеков, Т.Н. Сатымкулованын кайрылуусунда, талашылып жаткан ченем менен Кыргыз Республикасынын Конституциясында кепилденген соттук коргонуу укугу кандай жол менен чектелип жатканын так көрсөткөн укуктук мүнөздөгү негиздемелер келтирилген эмес жана арыздануучулар келтирген жүйөлөр укук колдонуу тажрыйбасындагы маселелердин болуусун гана күбөлөндүрөт.

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктуна ылайык эгерде кайрылуу таризи жана мазмуну боюнча ушул конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбесе судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат.

Жогоруда аталган тыянактардын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1-пунктун, 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Максатбек Буржуевич Касымбеков, Тажикан Нурмаматовна Сатымкулованын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылсын.
2. Өтүнүч жана ага тиркелген материалдар арыздануучуга кайтарылып берилсин.

3. Аныктама Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттанылышы мүмкүн.

Судьялар коллегиясы:

М.Р. Бобукеева

К.Дж. Кыдырбаев

А.О. Нарынбекова